

OG'IR YURAK ARITMIYASI MAVJUD BEMORLARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

L.Maxkamova¹

Mas'ul muallif: Maxkamova L.M.,
O'zbekiston xalqaro
islomshunoslik akademiyasi katta
o'qituvchisi, psixologiya fanlari
bo'yicha falsafa doktori (PhD).

e-mail: laylowa0597@gmail.com

Received: 11 Oktabr 2026
Accepted: 16 Oktabr 2026
Published: 21 Oktabr 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Maxkamova, L.
OG'IR YURAK ARITMIYASI
MAVJUD BEMORLARNING
PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI / L.
Maxkamova // Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.
— 2026. — T. 10, № 2. — B. 23–25.

1. O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi katta o'qituvchisi, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Yurak ritmi buzilishlari nafaqat bemorning jismoniy holatiga, balki uning emotsional holati, kasallikni idrok etishi, stressni boshdan kechirishi, davolanishga munosabati va hayot sifatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Aritmiyaning qaytalanishidan qo'rqish, yurak faoliyatidagi o'zgarishlarga nisbatan yuqori darajadagi e'tibor, xavotir, stress va depressiv kechinmalar bemorning kasallikka moslashish jarayonini murakkablashtirishi mumkin. Rossiyalik tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar aritmiyalı bemorlarda ayniqsa xavotir va stress simptomlarining yaqqol namoyon bo'lishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: yurak aritmiyasi, yurak ritmi buzilishi, xavotir, stress, depressiya, kasallikni idrok etish, psixologik holat, hayot sifati, psixologik moslashuv.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПАЦИЕНТОВ С ТЯЖЕЛЫМИ НАРУШЕНИЯМИ СЕРДЕЧНОГО РИТМА

Аннотация. Нарушения сердечного ритма оказывают существенное влияние не только на физическое состояние пациента, но и на его эмоциональное состояние, восприятие заболевания, переживание стресса, отношение к лечению и качество жизни. Страх повторного возникновения аритмического приступа, повышенное внимание к изменениям сердечной деятельности, тревожность, стресс и депрессивные переживания могут осложнять процесс адаптации пациента к заболеванию. Исследования, проведенные российскими учеными, свидетельствуют о значимой роли тревожных и стрессовых симптомов у пациентов с нарушениями сердечного ритма. Кроме того, психологическое состояние пациента связано с субъективным восприятием заболевания и оценкой его как потенциально угрожающего жизни состояния.

Ключевые слова: нарушения сердечного ритма, сердечная аритмия, тревожность, стресс, депрессивные переживания, восприятие заболевания, психологическое состояние, качество жизни, психологическая адаптация.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF PATIENTS WITH SEVERE CARDIAC ARRHYTHMIAS

Abstract. Cardiac arrhythmias have a significant impact not only on patients' physical condition but also on their emotional state, illness perception, experience of stress, attitudes toward treatment, and quality of life. Fear of recurrent arrhythmic episodes, increased attention to changes in cardiac activity, anxiety, stress, and depressive experiences may complicate patients' psychological adaptation to the disease. Studies conducted by Russian researchers indicate a significant role of anxiety and stress symptoms in patients with cardiac arrhythmias. In addition, patients' psychological state is associated with their subjective perception of the disease and their appraisal of it as a potentially life-threatening condition. The article discusses the main areas of psychological assessment of patients with severe cardiac arrhythmias and highlights the importance of psychological support in the treatment process and in adaptation to the disease.

Keywords: cardiac arrhythmias, cardiac rhythm disorders, anxiety, stress, depressive experiences, illness perception, psychological state, quality of life, psychological adaptation.

Kirish. Hozirgi davrda yurak-qon tomir tizimi kasalliklari inson salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatuvchi tibbiy muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu kasalliklar orasida og'ir yurak aritmiyalari alohida o'rin egallab, bemorlarning nafaqat jismoniy holati, balki ruhiy kechinmalari, hissiy barqarorligi va kundalik hayot faoliyatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Yurak ritmining buzilishi ayrim bemorlarda yurak faoliyati bilan bog'liq xavotir, kasallikning kelajakdagi kechishidan qo'rqish, o'z salomatligi ustidan nazoratni yo'qotish hissi hamda hayot sifatining pasayishi kabi psixologik holatlarni yuzaga keltiradi. Shu sababli og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarning psixologik xususiyatlarini o'rganish zamonaviy tibbiy psixologiyaning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Og'ir yurak aritmiyasi bilan yashayotgan bemorlarning psixologik holati kasallikning kechishi, uning namoyon bo'lish xususiyatlari, davolanish jarayoni, avvalgi hayotiy tajriba va shaxsning individual psixologik xususiyatlariga bog'liq ravishda farqlanishi mumkin. Jumladan, yurak urishining tezlashishi, yurak faoliyatidagi uzilishlarni his qilish, bosh aylanishi yoki holsizlik kabi alomatlar bemorda o'z salomatligiga nisbatan yuqori darajadagi e'tiborni shakllantirishi mumkin. Ayrim hollarda bunday kechinmalar xavotirning kuchayishi, kelajak haqida salbiy fikrlash, hissiy zo'rqiqlik va ijtimoiy faollikning cheklanishi bilan namoyon bo'ladi. Biroq ushbu holatlarning darajasi barcha bemorlarda bir xil bo'lmaydi, chunki insonning stressga chidamliligi, muammoli vaziyatlarga munosabati va psixologik moslashuv imkoniyatlari o'ziga xos xususiyatlarga ega.

Mazkur muammoni o'rganishda bemorlarda namoyon bo'ladigan xavotir, depressiv kechinmalar, stressga munosabat, emotsional barqarorlik, kasallikka nisbatan munosabat va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni qabul qilish xususiyatlariga alohida e'tibor qaratish lozim. Chunki psixologik holat bemorning davolanish jarayonidagi faolligi, tibbiy tavsiyalarga rioya qilishi va kundalik hayotga moslashishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bilan birga, psixologik omillarni yurak aritmiyasining yagona sababi sifatida baholash to'g'ri emas. Ularni kasallik bilan bog'liq kechinmalar va davolanish jarayoniga ta'sir etishi mumkin bo'lgan omillar sifatida kompleks ravishda tahlil qilish muhimdir.

Tibbiy yordam samaradorligini oshirishda bemorning fiziologik holatini baholash bilan bir qatorda uning ruhiy ehtiyojlarini aniqlash ham muhim ahamiyatga ega. Shifokor, tibbiy psixolog va boshqa mutaxassislarining o'zaro hamkorligi bemorning kasallik haqidagi tushunchalarini shakllantirish, hissiy zo'rqiqlikni kamaytirish hamda davolanishga psixologik moslashuvini qo'llab-quvvatlashga xizmat qilishi mumkin. Bunda individual suhbatlar, psixologik maslahat, stressni boshqarish usullari va zaruratga ko'ra boshqa psixologik yordam shakllaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Tadqiqotning dolzarbligi og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarning psixologik xususiyatlarini tizimli o'rganish, ularning hissiy holati va kasallikka munosabatini aniqlash hamda tibbiy yordam jarayonida psixologik qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini takomillashtirish zarurati bilan belgilanadi.

Tadqiqotning maqsadi og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarning asosiy psixologik xususiyatlarini, jumladan, xavotir darajasi, emotsional holati, stressga munosabati va kasallikka nisbatan psixologik munosabatini o'rganishdan iborat.

Yurak ritmi buzilishlari hozirgi kunda tibbiy va ijtimoiy jihatdan muhim muammolardan biri hisoblanadi. Ularning ayrim shakllari bemorning hayot sifati, jismoniy faolligi va ijtimoiy faoliyatini cheklashi, ayrim og'ir holatlarda esa hayot uchun xavf tug'dirishi mumkin. Shu sababli aritmiyalı bemorni davolash faqat somatik simptomlarni kamaytirish bilan cheklanmasdan, uning psixologik holatini ham hisobga olishni talab etadi.

Aritmiya mavjud bemorlar yurak urishidagi o'zgarishlarni doimiy ravishda kuzatishi, yangi xurujdan xavotirlanishi va o'z sog'lig'iga nisbatan yuqori darajadagi ehtiyotkorlikni namoyon qilishi mumkin. Ayniqsa, jarrohlik yordamida davolash yoki yuqori texnologik kardiologik vositalar yordamida davolanish rejalashtirilgan davrda bemorlarda noaniqlik, kasallikning asoratlari va davolash natijasiga nisbatan xavotir kuchayishi ehtimoli mavjud.

Rossiyada O.Y. Shelkova va uning hamkasblari tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda yurak ritmi buzilishi bo'lgan 77 nafar bemorning emotsional holati va kasallikni qanday idrok etishi o'rganilgan bo'lib, tadqiqot ishtirokchilarining o'rtacha yoshi $57,09 \pm 13,6$ yoshni tashkil etgan. Bemorlar radiochastotali ablatsiyaga tayyorlanayotgan bo'lgan. Tadqiqotda DASS-21, Stress darajasi shkalasi -10 va Kasallikni subektib idrok etish metodikalari qo'llanilgan.

Tadqiqot natijalari aritmiyalı bemorlarning emotsional holatida xavotir simptomlari depressiv simptomlarga nisbatan ustunligini ko'rsatgan. Shuningdek, bemorlarda xavotir va stress ko'rsatkichlari avvalgi tadqiqotlarda aniqlangan ma'lumotlarga nisbatan yuqoriroq ekanligi aniqlangan.

Bu natijalar yurak aritmiyasini faqat fiziologik buzilish sifatida emas, balki bemorning psixologik faoliyatiga ham ta'sir qiluvchi holat sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi. Yurak aritmiyasi mavjud bemorlarda yuzaga keluvchi psixologik o'zgarishlardan biri bu xavotir darajasining ortishidir.

Bemorlar yurak urishining tezlashishi, notekisligi yoki o'z tanalarida seziluvchi boshqa noxush sezgilarni yangi aritmik xurujning belgisi sifatida qabul qilishlari mumkin. Shu sababdan ularning asosiy e'tibori asosan yurak faoliyati va ritmini baholashga qaratilgan bo'ladi. Turli jismoniy harakatlarni amalga oshirganda yurak faoliyatidagi o'zgarishlarni his qilish bemorda xavotir darajasini yanada kuchaytiradi, mazkur holat esa yurak urishiga yanada e'tiborni qaratish va shu sababdan yurak faoliyatida vegetative tizim ta'sirida o'zgarishlar yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. So'nggi yillarda xorij olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda aynan yurak qon tomir tizimi kasalliklari bilan xastalangan bemorlarda xavotir darajasining yuqori bo'lishi qayd etilgan.

Yurak ritmining buzilishi xolati qachon sodir bo'lishi noma'lumligi va kutilmagan holatlarda vujudga kelganligi sababli bemorlarda yuqori darajada psixologik zo'rqiqlikni boshdan kechirishi mumkin.

Ayniqsa, og'ir yurak aritmiyasida qo'llaniluvchi jarrohlik amaliyoti oldidan stress darajasi yuqori darajada namoyon bo'ladi. Kasalxonaga yotqizilish, tibbiy tekshiruvlar, operatsiyani kutish va davolash natijasining noaniqligi bemorning emotsional holatiga ta'sir qiluvchi omillar hisoblanadi.

Aritmiyaning uzoq davom etishi va bemorning kundalik hayot faoliyatining cheklanishi depressiv holatlarning paydo bo'lishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, aritmiyalı bemorlarda depressiv simptomlarni baholashda psixologik simptomlarni somatik simptomlardan ajratish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki charchoq, holsizlik, uyquning buzilishi va jismoniy faollikning pasayishi ham kasallikning o'zi ham depressiv holat bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarning psixologik holati murakkab va ko'p

komponentli xususiyatga ega. Ushbu bemorlarda xavotir, stress, depressiv kechinmalar, kasallikni hayot uchun tahdid sifatida qabul qilish va kasallik asoratlari bilan bog'liq xavotirli holatlar muhim psixologik ko'rsatkichlar sifatida namoyon bo'lishi mumkin.

Rossiyalik tadqiqotchilarning zamonaviy tadqiqotlari aritmiyalı bemorlarda, ayniqsa jarrohlik davolash oldidan, xavotir va stressning yuqori darajasiga e'tibor qaratadi. Shu bilan birga, bemorning kasallik haqidagi tasavvuri va operatsiyadan keyingi davrga oid ma'lumotlari ham uning psixologik tayyorgarligi uchun muhim ahamiyatga ega.

Shu sababli og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarga tibbiy yordam ko'rsatishda psixologik diagnostika va psixologik qo'llab-quvvatlashni davolash jarayonining tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqish maqsadga muvofiq. Psixologik yordamning asosiy yo'nalishlari bemorning xavotirini kamaytirish, kasallikni adekvat idrok etishini shakllantirish, stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish va davolanishga moslashuvni qo'llab-quvvatlashdan iborat bo'lishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarning psixologik xususiyatlarini o'rganish kasallikning inson ruhiy holati, hissiy barqarorligi va kundalik hayot faoliyatiga ta'sirini chuqurroq anglash imkonini beradi. Yurak ritmining buzilishi bilan bog'liq jismoniy alomatlar, davolanish jarayonining davomiyligi va salomatlik kelajagiga nisbatan noaniqlik ayrim bemorlarda xavotir, qo'rquv, ruhiy zo'riqish hamda hissiy beqarorlikni kuchaytirishi mumkin. Biroq ushbu psixologik holatlarning namoyon bo'lishi bemorning individual xususiyatlari, hayotiy tajribasi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash darajasiga qarab farqlanadi.

Bemorlarning psixologik holatini baholashda xavotir va depressiv kechinmalar, stressga chidamlilik, emotsional barqarorlik, kasallikka munosabat hamda davolanishga bo'lgan motivatsiyani kompleks o'rganish muhimdir. Bunday yondashuv bemorning nafaqat jismoniy, balki ruhiy ehtiyojlarini ham aniqlashga yordam beradi. Ayniqsa, kasallik bilan bog'liq qo'rquv va xavotirlarni o'z vaqtida aniqlash psixologik yordamni individual tarzda tashkil etish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarga tibbiy yordam ko'rsatishda tibbiy psixologik yondashuvni davolash jarayoni bilan uyg'unlashtirish maqsadga muvofiqdir. Psixologik maslahat, stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish, bemorning kasallik haqidagi bilimlarini oshirish va yaqinlarining qo'llab-quvvatlashini kuchaytirish uning ruhiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunda psixologik yordam kardiologik tekshiruv va davolashning o'rnini bosmasdan, balki ularni to'ldiruvchi muhim yo'nalish sifatida qaralishi lozim.

Umuman olganda, og'ir yurak aritmiyasi mavjud bemorlarning psixologik xususiyatlarini tizimli o'rganish tibbiy-psixologik yordam sifatini yaxshilash, bemorlarning hayot sifatini qo'llab-quvvatlash va kasallikka moslashish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Kelgusida mazkur yo'nalishda olib boriladigan empirik tadqiqotlar orqali bemorlarning psixologik holati bilan kasallikning klinik xususiyatlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash hamda samarali psixologik qo'llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Щелкова О. Ю., Яковлева М. В., Провоторова Ю. Д., Шеремет А. А., Зубарев Е. И., Каменских М. С., Ефремов С. М., Шматов Д. В. Эмоциональное состояние и восприятие болезни пациентов с нарушениями ритма сердца в период подготовки к хирургическому лечению по протоколу fast-track // Вестник Санкт-Петербургского университета. Психология. 2024. Т. 14. Вып. 4. С. 605–621. DOI: 10.21638/spbu16.2024.403.

[2] Яковлева М. В., Провоторова Ю. Д., Шеремет А. А., Шматов Д. В., Каменских М. С., Ефремов С. М., Щелкова О. Ю. Динамика эмоционального состояния пациентов с нарушениями ритма сердца на госпитальном этапе при проведении радиочастотной абляции по системе fast track // Сибирский журнал клинической и экспериментальной медицины. 2024. Т. 39. № 2. С. 133–140.

[3] Алехин А. Н., Трифонова Е. А., Лебедев Д. С., Михайлов Е. Н. Психологические проблемы в аритмологии (на модели фибрилляции предсердий) // Вестник аритмологии. 2011. № 63. С. 45–54.